

Тетяна Подковенко,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави
і права юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6027-161X>

Наталія Фігун,
магістрантка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ

Проведено аналіз нормативно-правових актів, прийнятих Радою Європи та Європейським Союзом, що склали підвалини для становлення інституту медіації та подальшого його розвитку. Здійснено оцінювання їхньої ролі для розвитку медіації в Європі та впливу на законотворчий процес у сфері медіації в Україні. Визначено подальші цілі європейських регіональних організації для поширення ідей медіації у суспільстві.

Ключові слова: медіація, Рада Європи, рекомендація, Європейський Союз, директива, доступ до правосуддя, медіатор.

Бібл.: 15.

Подковенко Т., Фігун Н.

Правовое регулирование медиации в европейском праве

Проведен анализ нормативно-правовых актов, принятых Советом Европы и Европейским Союзом, составившие основу для становления института медиации и дальнейшего его развития. Осуществлена оценка их роли для развития медиации в Европе и влияния на законотворческий процесс в сфере медиации в Украине. Определены дальнейшие цели европейских региональных организации для распространения идей медиации в обществе.

Ключевые слова: медиация, Совет Европы, рекомендация, Европейский Союз, директива, доступ к правосудию, медиатор.

Podkovenko T., Fihun N.

Legal regulation of mediation in european law

The European vector of movement of Ukraine requires harmonization of law-making activity, if not at the normative level, then at least at the axiological level, i.e. the unification of values is necessary. As the process of mediation is still not regulated by law in Ukraine, a study of the regulation of the institution of mediation in European law is relevant and necessary.

The purpose of the article is the theoretical substantiation of the basic normative acts of the Council of Europe and the European Union in the sphere of legal regulation of the mediation procedure and the need for their implementation in national law.

The main legal instruments used by the Council of Europe are the recommendations. The recommendations are issued by the Committee of Ministers of the Council of Europe and have no formal binding force but they are the constitute sources of soft law. Nevertheless, in practice the recommendations have a significant impact on the creation and application of national law.

The initiative to promote the dissemination of alternative dispute resolutions in the European Union originated at a European Council meeting in Tampere on 15-16th October 1999. For example, the European Council has set a new aim, which is to create and harmonize the legal instruments that would enable the development of the level of freedom, security and justice.

The implementation of mediation in the legal culture of European countries became an extremely significant step in the development of civil society, as mediation promoted the awareness and acceptance of citizens' responsibility for the powers delegated to them by the state. Despite significant advances in the field of mediation, the international organizations continue to work on improving legal regulation and promoting the idea of mediation.

Keywords: mediation, Council of Europe, recommendation, European Union, directive, access to justice, mediator.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, активного міжнародного співробітництва, ускладнення торговельних, економічних, культурних, міжнаціональних та інших відносин процедура альтернативного вирішення спорів затребувана на міжнародній арені. Для цього створені міжнародні інститути медіації, прийнято міжнародно-правові акти. Механізм медіації довів свою ефективність і на сьогодні отримав закріплення в міжнародному праві та активно розвивається.

Європейський вектор руху України вимагає гармонізації законотворчої діяльності, якщо не на нормативному рівні, то принаймні на рівні аксіологічному, тобто необхідною є уніфікація цінностей. Оскільки в нашій державі все ще законодавчо не врегульовано процес провадження медіації, дослідження регулювання інституту медіації в європейському праві є актуальним і необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день питання альтернативних способів вирішення спорів активно досліджуються науковою спільнотою як на вітчизняному рівні, так і на міжнародному. Серед інших методів медіація займає чільну позицію, їй присвячено ряд наукових праць. Зокрема, окремі аспекти медіації висвітлюють у своїх наукових доробках такі вчені: О. Аллахвердова, Ю. Білоусов, Н. Бондаренко-Зелінська, В. Гопанчук, Д. Давиденко, С. Запара, С. Калашнікова, В. Коссак, О. Нелін, Н. Нестор, О. Носирева, С. Прилуцький, Ю. Притика, О. Спектор, В. Цимбалюк, С. Фурса та інші.

Так, Н. Мазаракі наукову діяльність присвячує створенню науково обґрунтованої комплексної теоретико-правової моделі правового забезпечення медіації в Україні як важливого елементу реалізації принципу верховенства права, визначення напрямів вдосконалення чинного законодавства щодо доступності правосуддя шляхом запровадження медіації як особливої форми компромісу, що застосовується вирішення спорів. Т. Шинкар у своїх дослідженнях обґрунтовує доцільність запровадження медіації в адміністративному судочинстві, як одного з найдієвіших видів альтернативного вирішення юридичних спорів, що нпдежить до компетенції адміністративного суду. І. Ясиновський свої дослідження спрямовує на аналіз зарубіжного досвіду у сфері медіації, звертає увагу на проблемні аспекти імплементації процедури медіації в українське законодавство.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі основоположних нормативних актів Ради Європи та Європейського Союзу у сфері правового регулювання процедури медіації та в обґрунтуванні необхідності їх імплементації у національне право.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними юридичними інструментами, якими послуговується Рада Європи, є рекомендації. Рекомендації видаються Комітетом Міністрів Ради Європи і не мають формальної зобов'язуючої сили, а становлять джерела права типу *soft law*. Незважаючи на, це рекомендації на практиці мають значний вплив як на створення, так і на застосування національного права. Рекомендаційні приписи, однак, не є підставою позовів (*cause of action*) громадян країн-учасниць Ради Європи, а також безпосередньо не накладають на них ніяких прав та обов'язків.

Промування альтернативних методів вирішення юридичних спорів на рівні Ради Європи розпочалося від нормативного регулювання дуже загального характеру. Зокрема, першим нормативним актом, що вплинув на поширення ідеї альтернативних способів вирішення спорів, стала Рекомендація № R (81) 7 щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 14 травня 1981 р. [1]. У її змісті підкреслено, що високий ступінь ускладнень, тривалість та значна вартість (*complexity, duration and costs*) судових процедур становлять основну перешкоду у доступі до здійснення правосуддя. Цим самим визнається за доцільне усунути «архаїчні процедури, котрі не приносять корисних результатів» [2, с. 119], оскільки забирають надто багато часу та коштів. Замість цього пропонується використовувати форми примирні та медіативні як перед судовим процесом, так і під час нього.

Додаток до Рекомендації містить трохи докладніші вказівки, які стосуються:

- широкого інформування фізичних та юридичних осіб про процедури прийняття рішення та можливості його скасування (п. А, пп. 1-2);
- підкріплення примирювальних механізмів у судових процедурах різного типу (п. В, пп. 3);
- спрощення формальних вимог для процесуальних документів (п. В, пп. 5);
- мінімізації часу видання та введенням в дію рішення, а також формалізму, пов'язаного з цим (п. С, пп. 8–10);
- зменшення коштів ведення процесу (п. D, пп. 11–14);
- введення спрощених процедур, зокрема у випадку справ із низькою вартістю предмету спору (п. E, пп. 15);
- забезпечення справам із сфери сімейного права нескладної, швидкої, недорогої та конфіденційної процедури прийняття рішень (п. E, пп. 16) [1].

Рекомендація стосувалася спорів у галузі цивільного, адміністративного права (у т. ч. трудового права) та справ, які стосуються соціальної і фінансової тематики. Її положення зобов'язали країни-учасниць інформувати у п'ятирічні проміжки часу про засоби та кроки, здійснені для її виконання.

Рекомендація № R (86) 12 щодо заходів з попередження та зменшення надмірного робочого навантаження в судах від 16 вересня 1986 р. стосувалася явища зростання кількості справ, котрі розглядалися в судах, що спричиняло затримки у здійсненні правосуддя. Як вихід із цієї ситуації у Рекомендації підтримано тенденцію до збільшення доступності й ефективності арбітражу, запровадження примірювальних процедур, котрі, однак, не виключають можливості звернення до державного суду, та допущення позасудових суб'єктів до участі у вирішенні спорів в окремих галузях права [2]. Крім цього, у сфері професійної етики юриста введено обов'язок звернення до мирного чи договірною вирішення справи.

Резолюція № 1 (2000) щодо здійснення правосуддя у XXI ст., прийнята під час 23-ї Конференції Міністрів юстиції держав-членів Ради Європи. Вона становила певного типу підсумки, які стосувалися загальних питань, пов'язаних із уникнення затримок у процесі прийняття рішень (*avoiding delays*), модернізації судочинства у XXI ст. (*modernising the courts*) та підвищення ефективності та справедливості здійснення правосуддя (*efficiency and fairness of justice*). Після цього частково повторено директиви і вказівки, уміщені в Рекомендаціях R (81) 7 і R (86) 12.

В окремих правових актах більш детального характеру Рада Європи визначилася щодо застосування альтернативних методів у окремих галузях права, звертаючи увагу на відмінності, що проявляються в них. До цієї групи актів належать:

1) Рекомендація № R 6 (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Стосовно спрощення кримінального правосуддя»;

2) Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах;

3) Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в сімейних справах;

4) Рекомендація № R (01) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами;

5) Рекомендація № R (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи про медіацію у цивільних справах.

Рекомендація № R 6 (87) 18, котра стосується кримінальних справ, відсилала до закріплених у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод права на свободу та особисту недоторканність та права на справедливий суд. Затримки у процесі прийняття рішень мало протидіяти введенню різних елементів АВС. Рекомендація перелічує *summary procedures*, *out-of-court-settlements* та спрощені процедури, які застосовуються у разі т. зв. *minor offences* (п. 11, пп. А Рекомендації). У таких випадках чітко заохочується застосування не «репресивної», а «відновної» філософії здійснення правосуддя і введення інституцій, що служать реституції або відшкодуванню збитків, завданих постраждалому (*restitution of goods, appropriate compensation*) або суспільству (*payment a sum of money to the state or to an institution of a public or charity nature* – п. 11, пп. В – 2 Рекомендації) [3].

Незважаючи на преференції, котрі виникають із обговорюваного нормативного акта, чітко вказується принцип добровільності використання пропонованих засобів у конкретних випадках (т. зв. *acceptance* – п. 11, пп. В 5-6 Рекомендації) [3].

Рекомендація № R (99) 19[4] конкретизувала зміст Рекомендації R 6 (87) 18 і стосувалися уже безпосередньо самої медіації. У ній вміщені базові стандарти медіації у кримінальних справах та критерії підбору справ, які підходять для медіації, такі як: готовність сторін до медіації (п. IV.10, IV.13 і IV.15 Рекомендації) чи добровільність (п. 11.1 Рекомендації) і добросовісність сторін (п. IV.11 Рекомендації) [5, с. 39].

Більше того, окреслено значення можливості проведення медіації на кожному етапі кримінального процесу (п. 11.4 Рекомендації) та цінність впровадження відповідних стандартів медіації із здійснення контролю з боку держави за їх дотриманням (п. V.19-24 Рекомендації). Рекомендація не містить дефініції медіації, перелічує тільки деякі її риси: добровільність, конфіденційність, неформальність, неупередженість медіатора, повага [6, с.257].

Рекомендація № R (98) 1[7] стосувалася конкретної форми АВС – медіації у сімейних справах. У ній також підкреслено зростання кількості спорів, у т. ч. міжнародного характеру, котрі виникають із сімейних відносин, зокрема розлучення, а також специфіку цього типу конфліктів (тобто тих, які базуються на тривалих стосунках, що виходять із кровної спорідненості чи свояцтва, емоційності, впливу на інших членів родини – п. 5 Рекомендації), а також їх суттєву економічну та суспільну вартість.

Необхідність введення чи зміцнення «консенсуального способу» (*consensual manner*) вирішення такого типу конфліктів пов'язана із універсальним для сімейного права принципом благополуччя дитини (п. 4 Рекомендації), посиляючись при цьому на ст. 13 Європейської конвенції про здійснення прав дітей (п. 6 Рекомендації). Важливим є те, що модель медіації, окреслена у Рекомендації R (98) 1, є моделлю медіації активної, евалюативної чи навіть трансформаційної. Роллю медіатора, згідно з Рекомендацією, є не тільки посередництво у процесі комунікації між сторонами, а й також заохочення батьків (опікунів чи інших членів родини) зосередитися на потребах дітей як потенційному ґрунті для порозуміння (*encourage parents to focus on the needs of children*), нагадування про принцип благополуччя дитини (*remind parents of their prime responsibility relating to the welfare of their children*), а також наполягання на тому, щоб їх рішення узгоджувалися з дітьми (*to inform and consult their children*). Крім цього, медіатор повинен поінформувати сторони про можливість скористатися сімейною терапією та надавати юридичну інформацію – не поради – пов'язану із медіативною ситуацією [8, с. 341].

Рекомендація № R (2001) 9 [9], як і попередня, посиляється на ст. 6 Конвенції прав людини і основоположних свобод та містить у вступі твердження про ослаблення здатності судів розв'язувати спори з адміністрацією. Водночас зазначається, що «на практиці судові процедури не завжди є найвідповіднішим засобом розв'язування адміністративних спорів» (*the court procedures in practice may not always be the most appropriate to resolve administrative disputes* – п. 6 Рекомендації). Як альтернативні способи згадано, крім внутрішнього контролю, консиліацію, медіацію, угоду (як результат переговорів або медіації), а також арбітраж. Згідно з Рекомендацією, допускається користування ними як у рамках судово-адміністративної процедури, так і в позасудовій формі, тобто певною мірою превентивній. Підкреслено також роль прозорості (*transparency*) цього типу проваджень та значення неупередженості й нейтральності суб'єктів, які у них беруть участь (п. 1.3.b додатка до Рекомендації).

Сам текст Рекомендації не містить дефініції медіації, ані жодної згаданої у ньому іншої форми АВС. Не згадує також про принципи, на яких вони базуються і котрі визначають їх суть.

Рекомендація № R (2002) 10 не тільки вперше в самому тексті дефініює інституцію медіації – в контексті медіації в цивільних справах – як «процес вирішення спорів, під час якого сторони ведуть переговори щодо спірних питань з метою досягнення порозуміння за допомогою одного або кількох медіаторів» (п. 1.1 Рекомендації), але також вказує на її застосування у справах, «що стосуються прав та обов'язків, котрі виникають із відносин у цивільному праві, в т.ч. справ зі сфери права господарського, споживчого чи трудового, але з виключенням справ адміністративних і кримінальних» (п. 11.2 Рекомендації). Також підкреслюється, що цей акт «не порушує приписів Рекомендації № R (98) 1 щодо медіації в сімейних справах», котрий становить підґрунтя тлумачення права, що сімейні справи не охоплені ним. Не порушує також права доступу до правосуддя, «як такого, що дає базову гарантію захисту їх прав» (п.11.2 і 11.5 Рекомендації) [10].

Згідно з Рекомендацією, «медіація може бути особливо корисна у справах, де судові процеси менш відповідають інтересам сторін, зокрема через збитки, формалізм судових процедур або коли існує потреба підтримувати діалог чи контакти між сторонами», водночас вона нагадує країнам-учасницям про збереження рівноваги «між ефективністю швидких і легкодоступних процедур медіації» та піклуванням про те, щоб «не доводити до непотрібних запізнь та використання медіації як тактики, котра сповільнює процес».

У Рекомендації присвячено багато уваги інформаційній політиці держав-учасниць, тобто популяризації медіації (п. VII.18-21 Рекомендації). Приписи щодо цієї проблеми мають, однак, загальний характер і стосуються тільки результатів, яких Рада Європи очікує від країн-учасниць. Преамбула до рекомендації виразно підкреслює «важливу роль судів у популяризації медіації».

Отож, варто ще раз підкреслити необов'язковий характер рекомендацій. Норми і принципи, що у них закладені, є орієнтиром для законотворчої діяльності держав-учасниць, тобто підготовка норм, які стосуються введення медіації або інших елементів АВС до національних правових систем.

Ініціатива щодо сприяння поширенню альтернативних способів вирішення спорів у Європейському Союзі зародилася на засіданні Європейської Ради в Тампері, що відбулося 15–16 жовтня 1999 р. Так, Європейська Рада визначила нову мету, якою стало створення та гармонізація правових інструментів, які б уможлилювали розвиток рівня свободи, безпеки та правосуддя. Задля реалізації поставленої мети, в квітні 2002 р. Європейська Комісія прийняла Зелену книгу про альтернативне вирішення спорів, які регулюються цивільним та господарським законодавством.

Варто зазначити, що зелені книги не є джерелами права, радше – документами, що виникають у результаті дискусій та моніторингової діяльності Європейської Комісії у певній галузі, що є предметом інтеграції до ЄС. Зелені книги передусім адресовані зацікавленим суб'єктам і в деяких випадках дають

поштовх до законотворчої роботи. У зазначеній Зеленій Книзі вміщені консультаційні матеріали, зокрема 21 питання щодо медіаційних середовищ.

Європейський Парламент прийняв Зеленої книгу 12 грудня 2003 року, одночасно ухваливши рішення про розробку проєкту Директиви про медіацію в цивільних справах.

У жовтні 2004 р., як результат дискусії щодо Зеленої книги, було затверджено розроблений Комісією Кодекс поведінки для медіаторів (European Code of Conduct for Mediators). У ньому закріплені норми поведінки і стандарти для медіаторів та організацій, які здійснюють контроль за наданням послуг з медіації, що орієнтовані на такі фундаментальні принципи, як незалежність, неупередженість, нейтральність, компетентність медіатора, неформальність і добровільність медіації.

Кодекс має добровільний характер і може, але не повинен, застосовуватися конкретними медіаторами або організаціями. У преамбулі Кодексу закріплена дефініція поняття «медіація», під яким розуміється процес, в якому двоє або більше сторін визначають третю особу – медіатора, з метою допомоги їм у вирішенні спору шляхом укладення угоди, без можливості розірвання і незалежно від того, яку назву цей процес має в даній державі [11].

Після низки консультацій на підставі положень, закладених в Зеленій книзі, Комісія також у жовтні 2004 р. підготувала проєкт Директиви Європейського парламенту і Ради щодо деяких аспектів посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах, яка після певних модифікацій була прийнята Європейським парламентом і Радою 21 травня 2008 р. (Директива Європейського парламенту і Ради 2008/52/ЄС від 21 травня 2008 року щодо деяких аспектів посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах) і набула чинності 13 червня 2008 р.

Хоч дія Директиви поширюється на транскордонні спори, в преамбулі чітко зазначена можливість застосування її положень до внутрішньодержавних медіаційних проваджень. Рамковий характер положень Директиви має слугувати правовою основою щодо важливих аспектів цивільного судочинства в державах-членах шляхом гармонізації діючих у цих країнах положень про співіснування медіації та цивільного провадження [12, с. 18].

У Директиві медіація визначається як організований процес, в якому дві або більше сторін намагаються на засаді добровільності досягнути порозуміння з метою вирішення спору між ними, користуючись допомогою медіатора. Таке провадження може ініціюватися або самими сторонами, або за рішенням суду згідно з національним законодавством [13].

Відповідно до Директиви медіатором є третя особа, до якої сторони звертаються задля ефективного, неупередженого та компетентного здійснення медіації, незалежно від її назви чи професії у відповідній державі та способу її призначення чи форми звернення до неї про проведення медіації. Директива не закріплює пропозиції програми навчання чи стандартів підготовки медіаторів і обмежується заохоченням держав сприяти медіації та підтримувати соціальні ініціативи щодо забезпечення належного рівня освіти, надання послуг та етики медіатора.

Таким чином, головною метою цієї Директиви є створення кращого доступу до правосуддя (мається на увазі як судовий спосіб вирішення спорів, так і позасудовий) та полегшення доступу до альтернативних методів вирішення спорів, поширення мирного врегулювання спорів шляхом заохочення звернення до медіації та забезпечення гармонійного зв'язку медіації та цивільного провадження.

Зелена книга, Кодекс поведінки для медіаторів та Директива 2008/52/ЄС становлять лише частину усієї роботи Європейського Союзу у сфері забезпечення свободи, безпеки і справедливості. Закономірним продовженням законотворчої роботи стали:

– Директива 2013/11/ЄС Європейського парламенту і Ради про позасудове врегулювання споживчих спорів від 21 травня 2013 року;

– Регламент Європейського парламенту і Ради № 524/2013 від 21 травня 2013 року про онлайн вирішення спорів споживачів та про внесення змін до Регламенту (ЄС) №2006/2004 і Директиви 2009/22 /ЄС (Регламент про ОВС споживачів).

Отож 21 травня 2013 р. Рада ЄС прийняла ще один важливий нормативний акт – Директиву 2013/11/ЄС про позасудове врегулювання споживчих спорів. Ухвалення цієї Директиви було зумовлене необхідністю заповнити прогалини в правовому регулюванні позасудового вирішення споживчих спорів.

В преамбулі Директиви 2013/11/ЄС зазначається, що ця Директива разом із Регламентом № 524/2013 є пов'язаними між собою і взаємно доповнюючими правовими інструментами.

Відповідно до ст. 1 метою Директиви є досягнення високого рівня функціонування внутрішнього ринку шляхом надання споживачам можливості добровільно подавати скарги на дії підприємців до суб'єктів,

що пропонують незалежні, неупереджені, прозорі, ефективні, швидкі і справедливі альтернативні методи вирішення спорів. Директива не зачіпає національне законодавство, яке зобов'язане брати участь у таких провадженнях, за умови, що воно не виключає сторонам можливості скористатися правом доступу до правосуддя.

Директива застосовується до позасудових проваджень для врегулювання внутрішніх та транскордонних спорів щодо договірних зобов'язань, що виникають із договорів купівлі-продажу або договорів про надання послуг між підприємцем, який знаходиться в ЄС, та споживачем, що проживає в ЄС, шляхом залучення суб'єкта АВС, який пропонує або нав'язує рішення чи приводить сторони до зустрічі з метою мирного врегулювання спору.

Положення Директиви не повинні перешкоджати державам-членам приймати чи зберігати в силі положення, що стосуються процедур позасудового вирішення даного виду спорів.

Метою Регламенту № 524/2013 є досягнення належного функціонування внутрішнього ринку, зокрема його цифрового аспекту шляхом створення європейської платформи ODR, яка сприяє незалежному, неупередженому, прозорому, ефективному, швидкому і справедливому позасудовому вирішенню спору між споживачем і підприємцем через Інтернет [14].

Законодавством ЄС визначається сфера застосування ODR платформ, а саме: онлайн вирішення спорів має обмежуватися споживчими та іншими приватними спорами, які не пов'язані з адміністративними або господарськими спорами.

Ці акти пропонують простий, швидкий і недорогий позасудовий розгляд вирішення суперечок між споживачами та трейдерами, під якими ст. 4 Директиви 2013/11/ЄС розуміє будь-яку фізичну або юридичну особу незалежно від форми власності, яка діє в тому числі через будь-яку особу, що діє від її імені або на її користь, для цілей, пов'язаних з торгівлею, бізнесом, ремеслом або професією [15].

Директива 2013/11/ЄС та Регламент (ЄС) № 524/2013 забезпечують повне охоплення альтернативного врегулювання спорів між споживачами та трейдерами на рівні ЄС. Це означає, що альтернативне вирішення спорів стає доступним для всіх спорів у кожному секторі ринку (наприклад, туризм, банківські послуги, електронна комерція) і в кожній державі-члені. Крім того, альтернативні способи вирішення спорів та ODR повинні відповідати критеріям якості та обов'язково гарантувати ефективність, справедливість та прозорість.

Регламентується, що ODR платформи, мають існувати у формі інтерактивного вебсайту, що дає змогу споживачам і продавцям вирішити свої спори швидко та без звернення до суду. Онлайн платформа ODR буде надавати допомогу споживачам і підприємствам з єдиною точкою входу для вирішення онлайн спорів із приводу покупок, зроблених онлайн в іншій державі – члені ЄС, яка буде автоматично відправляти скарги споживачів до компетентних осіб АВС і сприяти вирішенню спорів за допомогою платформи протягом 30 днів.

Висновки. Впровадження медіації в правову культуру країн Європи стало надзвичайно важливим кроком у розбудові громадянського суспільства, оскільки медіація сприяє вихованню усвідомлення і прийняття громадянами відповідальності за делеговані їм державою повноваження. Незважаючи на значні здобутки у сфері медіації, міжнародні організації все ще працюють над досягненням таких цілей:

- популяризація ідеї медіації і підвищення рівня поінформованості громадськості про альтернативні методи вирішення спорів;
- вдосконалення нормативної бази, яка регулює процес вирішення спорів альтернативними методами;
- розвиток і створення мережі взаємодії і співпраці між офіційними органами та об'єднаннями медіаторів, як на місцевому, так і на загальноєвропейському рівні.

Список використаних джерел

1. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя № R(81)7 від 14.05.1981 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_133 (дата звернення: 25.11.2019).
2. Wach A. Alternatywne formy rozstrzygania sporów sportowych. Warszawa. 2005. S. 119.
3. Рекомендація N 6 R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Стосовно спрощення кримінального правосуддя» № 6R(87)18 від 17.09.1987 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_339 (дата звернення: 25.11.2019).
4. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах № R(99)19 від 15.09.1999 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_828 (дата звернення: 25.11.2019).

5. Wójcik D. Znaczenie mediacji w prawie karnym. *Jurysta*. 1998. № 10–11. S. 39.
6. Mediacje: teoria i praktyka / redakcja naukowa Ewa Gmurzyńska, Rafał Morek. Warszawa: Wolters Kluwer Polska. 2018. 551 s.
7. Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах № R (98) 1 від 21.01.1998 року. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/R_98_1_1998_01_21%20(2).pdf (дата звернення: 25.11.2019).
8. Gójska A., Huryn V. Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych. Warszawa, 2007. S. 341–342.
9. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами-приватними особами № Rec (2001) 9 від 05.09.2001 року. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
10. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах № Rec (2002) 10 від 18.09.2002 року. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
11. Европейский кодекс поведения для медиаторов від 02.06.2004 року. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/evropejskij-kodeks-povedenija-dlja-mediatorov.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
12. Kalisz A., Prokop-Perzyńska E. Mediacja w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim. *EPS*. 2010. № 11. S. 16–22.
13. Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 року. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95z (дата звернення: 25.11.2019).
14. PayPal Dispute resolution process URL : <https://www.paypal.com/us/webapps/mpp/security/seller-dispute-resolution> (дата звернення: 25.11.2019).
15. Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) № 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR) URL : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:165:0063:0079:EN:PDF> (дата звернення: 25.11.2019).

References

1. *Rekomendatsiia R (81) 7 Komitetu ministriv derzhavam-chlenam stosovno shliakhiv polehshennia dostupu do pravosuddia № R(81)7 vid 14.05.1981 roku [Recommendation R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on ways to facilitate access to justice] (1981, May 14)*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_133 [in Ukrainian].
2. Wach, A. (2005). *Alternatywne formy rozstrzygania sporow sportowych [Alternative forms of resolving sports disputes]*. Warszawa [in Poland].
3. *Rekomendatsiia N 6 R (87) 18 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam «Stosovno sproshchennia kryminalnoho pravosuddia» № 6R(87)18 vid 17.09.1987 roku [Recommendation N 6 R (87) 18 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the Member States, «On the simplification of criminal justice»] (1987, September 17)*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_339 [in Ukrainian].
4. *Rekomendatsiia N R (99) 19 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam - chlenam Rady, yaki zatsikavleni v orhanizatsii mediatsii u kryminalnykh spravakh № R(99)19 vid 15.09.1999 roku [Recommendation N R (99) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the member States of the Council which are interested in the organization of mediation in criminal matters] (1999, September 15)*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_828 [in Ukrainian].
5. Woicik, D. (1998). Znaczenie mediacji w prawie karnym [The importance of mediation in criminal law]. *Jurysta – Jurist*. 10-11, 39. [in Poland].
6. Gmurzynska, E. & Morek, R. (2018). *Mediaciia: teoria i praktyka [Mediation: theory and practice]*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska [in Poland].
7. *Rekomendatsiia № R (98) 1 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo mediatsii v simeinykh spravakh № R (98) 1 vid 21.01.1998 roku [Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on mediation in family matters] (1998, January 21)*. Retrieved from: file:///C:/Users/user/Downloads/R_98_1_1998_01_21%20(2).pdf [in Ukrainian].
8. Gojska, A. & Huryn, V. (2007). *Mediaciia w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych [Mediation in solving family conflicts]*. Warszawa [in Poland].

9. *Rekomendatsiia Rec (2001) 9 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo alternatyv sudovomu rozghliadu sporiv mizh administratyvnymy orhanamy y storonamy – pryvatnymy osobamy [Recommendation Rec (2001) 9 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties] (2001, September 5).* Retrieved from : file:///C:/Users/user/Downloads/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf [in Ukrainian].
10. *Rekomendatsiia Rec (2002) 10 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo mediatsii v tsyvilnykh spravakh № Rec (2002) 10 vid 18.09.2002 roku [Recommendation Rec (2002) 10 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on mediation in civil matters] (2002, September 18).* Retrieved from: file:///C:/Users/user/Downloads/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf [in Ukrainian].
11. *Evropeiskyi kodeks povedenya dlia medyatorov [European Code of Conduct for Mediators].* (2004, June 2). Retrieved from: file:///C:/Users/user/Downloads/evropejskij-kodeks-povedenija-dlja-mediatorov.pdf [in Russian].
12. Kalisz, A. & Prokop-Perzyńska, E. (2010). *Mediacia w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim. [Mediacia in civil matters in Polish and European law.]. EPS.* 11. 16-22. [in Poland].
13. *Dyrektyva 2008/52/ES Yevropeiskoho parlamentu i Rady pro deiaki aspekty mediatsii u tsyvilnykh ta komertsiinykh spravakh [Directive 2008/52 / EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters] (2008, May 21).* Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95 [in Ukrainian].
14. *PayPal Dispute resolution process.* Retrieved from <https://www.paypal.com/us/webapps/mpp/security/seller-dispute-resolution> [in English].
15. *Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) № 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR).* Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:165:0063:0079:EN:PDF> [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.12.2019.